

การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
เพื่อรองรับการขยายตัวชุมชน *
The Study on Community Expansion
Management Resource

ชาณุณรงค์ จันทรมี และ พิชญ์ จิตต์ภักดี

Channarong Janme and Pit Jitpakdee

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

School of Administrative Studies, Maejo University

Corresponding Author, e-mail: channarong.janme@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษการบริหารจัดการเพื่อรองรับการขยายตัวชุมชน กรณีศึกษา ณ บ้านห้วยลึก ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ทำการศึกษาผ่านการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชาชนในชุมชน พร้อมทั้งหยิบยกตัวแบบซีบี (CIPP Model) มาใช้เป็นโครงสร้างการอธิบายผลการศึกษาอย่างเป็นกระบวนการ พบว่า บ้านห้วยลึกมีการขยายตัวของชุมชนอย่างต่อเนื่องอย่างรวดเร็ว เป็นเพราะหมู่บ้านดังกล่าวตั้งอยู่บริเวณทางผ่านถนน เชียงใหม่-ฝาง มีตลาดม้ง หรือ “กาดม้ง” เป็นพื้นที่เศรษฐกิจของชุมชน อีกทั้งยังอยู่ใกล้กับพื้นที่โครงการหลวง จึงเป็นพื้นที่ที่หน่วยงานภาครัฐให้ความสนใจในการเลือกเป็นชุมชนเพื่อการพัฒนาในด้านต่างๆ ในขณะเดียวกันพบว่าชุมชนเกิดการพัฒนางานอย่างรวดเร็วส่งผลให้ชุมชนเองเกิดการขยายตัวมากเกินไปจนนำไปสู่ปัญหาต่างๆกลับมาคืนมาสู่ชุมชน อาทิ ปัญหาด้านน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคไม่เพียงพอ บางส่วนเกิดการเน่าเสีย ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยที่ไม่เพียงพอทั้งกับจำนวนของประชากรที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การศึกษานี้ผู้ศึกษาได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการชุมชนที่มี

* ได้รับบทความ: 8 พฤษภาคม 2564; แก้ไขบทความ: 17 กันยายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 17 กันยายน 2564

การขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ตามแนวศึกษาดังนี้ 1) ต้องมีการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้กระจายแก่ทุกคนในชุมชนอย่างทั่วถึง 2) มีกระบวนการการบริหารและการจัดการประชากร การพูดคุยจัดทำแผนประชากรของชุมชน และ 3) มีการกำหนดวางแผนการเจริญเติบโตของชุมชน อีกทั้งผู้ศึกษายังเสนอให้หน่วยงานภาครัฐชะลอการเร่งรัดการพัฒนา ด้วยโครงการต่าง ๆ มากมาย แต่หันมามุ่งเน้นการเป็น “พี่เลี้ยง ทางสังคม” สร้างระบบสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เอื้อต่อการพัฒนาของชุมชนด้วยตนเองอย่างยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ: การบริหารการจัดการชุมชน; การขยายตัวของชุมชน; การบริหารทรัพยากรชุมชน

Abstract

The study on community expansion management: a case study of Huai Luek village located in Ping Khong Sub-district, Chiang Dao District, Chiang Mai Province was a documentary research employing in-depth interviews with local people in the community. The CIPP model was used to narrate and describe the results of the study. It was found that Huay Luek village has expanded rapidly due to its locale which is located at the Chiang Mai-Fang road, with the Hmong market or so called “Kat Mong” as the economic area of the community. Additionally, it is also close to the Royal Project area supervised by governmental agencies where the development was prioritized and well-taken care of. However, it was found that the rapid development of the community resulted in the community being expanded so much that it brought back problems to the community such as water problems including insufficient water for consumption, polluted water, inadequate land for agriculture and housing This study proposes guidelines for community management that is continuously expanding includes 1) the resource management and distribution 2) the population management, and 3) the community development plan. In addition, the study also suggests that the government

agencies should delay the development projects, but instead focusing more on for the promotion of community self-development.

Keywords: administration and management community; community expansion; administration community resource

1. บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (Decentralization) เพิ่มมากขึ้นหน่วยงานรัฐให้ความสำคัญกับชุมชนเพราะถือว่าเป็นหน่วยย่อยที่สำคัญของการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญในภาพรวมมากขึ้น (วุฒิสาร ตันไชย, ม.ป.ป.) ภาครัฐจึงมีการมุ่งเน้นกำกับการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องแต่ในทางกลับกันพบว่าการบริหารจัดการชุมชน ผู้นำชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้อาวุโสในชุมชนที่เน้นการบริหารจัดการชุมชนตามความเคยชินและชุดประสบการณ์ส่วนบุคคล การหยิบยกเครื่องมือหรือศาสตร์ทางการบริหารจัดการสาธารณะมาปรับใช้ยังได้รับความสนใจน้อย (รัตนา รongชูเพ็ง, 2555) และในสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการของชุมชน ซึ่งการขยายตัวของชุมชนทั้งในมิติของพื้นที่ จำนวนประชากร และความต้องการใช้ทรัพยากร ส่งผลถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมร (พระมงคล สมมงคล, 2560) ตัวอย่างเช่น ปัญหาที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในชุมชน หรือความต้องการทรัพยากรเช่น น้ำอุปโภคบริโภค, ที่ดินทางการเกษตรที่มีอย่างจำกัดภายในชุมชน ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้นำมาซึ่งความขัดแย้งของชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องผลประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรของสมาชิกชุมชน ยิ่งชุมชนมีระดับการเปลี่ยนแปลงมากเท่าไรโอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งก็จะยิ่งเพิ่มสูงขึ้นเท่านั้น (อรุณ รักธรรม, 2531) หากผู้นำชุมชนขาดทักษะการจัดการปัญหาดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ฉะนั้น การศึกษาประเด็นทางการบริหารและการจัดการชุมชนจึงเป็นการศึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะในด้านการบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ลดความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2. เนื้อหา

2.1 หลักและแนวทางการศึกษา (Methods)

การศึกษากาการบริหารและจัดการชุมชนเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นแสวงหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพและเสนอแนวทางการบริหารและจัดการชุมชนที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในยุคปัจจุบัน อันเป็นการป้องกันความขัดแย้งและส่งเสริมความเข้มแข็งยั่งยืนภายในชุมชน โดยทางผู้ศึกษาใช้กระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับประชาชนในพื้นที่กรณีศึกษาตัวอย่าง ประกอบกับการสังเกตการณ์บริบทของชุมชน (Observation) รวมถึงการวิจัยและทบทวนเอกสารเพื่อเป็นเนื้อหาอ้างอิงประกอบ (Documentary Research) สำหรับการอธิบายผลการศึกษาผู้ศึกษาได้หยิบยกตัวแบบชิป (CIPP Model) มาใช้ในการอธิบายผลการศึกษาตลอดจนเสนอแนวทางและทางเลือกสำหรับการบริหารและจัดการชุมชนเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนท้องถิ่น โดยเริ่มจากการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นรวมถึงบริบทของชุมชน (Context) มุ่งเน้นการศึกษาสำรวจบริบททั่วไปของชุมชนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบจากการที่ชุมชนเริ่มมีการขยายตัวขึ้นในปัจจุบัน รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นอันนำไปสู่การเสนอแนวทางในการจัดการปัญหาในขั้นตอนแรก ผู้ศึกษาเสนอปัจจัยที่สามารถทำให้กระบวนการบริหารและจัดการชุมชนเพื่อรองรับกับการขยายตัวได้อย่างสำเร็จผล (Input) อันเป็นการชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ต้องเตรียมพร้อมสำหรับพื้นฐานในการบริหารและจัดการชุมชนที่มีลักษณะดังกล่าว ขั้นตอนต่อมาผู้ศึกษาได้เสนอกระบวนการ (Process) อันจะสามารถแกไขและจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่มีการขยายตัวได้ และขั้นสุดท้ายผู้ศึกษาได้เสนอผลที่จะได้จากการปฏิบัติตามขั้นตอนที่ผู้ศึกษาได้เสนอแนวทางไว้ (Product) ซึ่งประกอบไปด้วย ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) อันจะเป็นผลสัมฤทธิ์ที่สามารถทำให้ชุมชน เกิดการขยายตัวอย่างมีประสิทธิภาพ ลดข้อพิพาทและความขัดแย้งที่เกิดขึ้น นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนสืบไป

2.2 บริบททั่วไปของชุมชนที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว (Context)

ชุมชนห้วยลึกตั้งอยู่บนพื้นที่ของตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จากการสำรวจข้อมูลของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงดาว (2563) ในระดับครัวเรือนที่แสดงถึงสภาพความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของคนในครัวเรือนในด้านต่างๆ เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต และข้อมูลการสำรวจของ มูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริพบว่า ในปี พ.ศ. 2562 ประชาชนของชุมชนห้วยลึกมีประชากรภายในหมู่บ้านถึง 1,722 คน แบ่งเป็นชาย 888 คน

คิดเป็นร้อยละ 51.67% หญิง 834 คน คิดเป็นร้อยละ 48.43 % และจากผลการสำรวจดังกล่าวพบว่าประชากรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านห้วยลึกเป็นวัยทำงานอายุตั้งแต่ 15-59 ปี ร้อยละ 61.67 % ด้านเศรษฐกิจของชุมชนห้วยลึก อันดับแรก ได้แก่ การประกอบอาชีพเกษตรกร (60.62%) ประชาชนส่วนใหญ่ปลูกข้าวไร่ พืชเมืองหนาว ผักผลไม้ตามฤดูกาล อันดับที่สอง อาชีพค้าขาย (15.65%) เนื่องจากชุมชนห้วยลึกเป็นหมู่บ้านทางผ่านของถนนเชียงใหม่-ฝาง และมีแหล่งค้าขายที่สำคัญคือ “กาดม้ง” ตลาดขายพืชผลทางการเกษตรของหมู่บ้านและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของหมู่บ้าน และอันดับที่สาม อาชีพรับจ้างทั่วไป (15.53%) เนื่องจากหมู่บ้านห้วยลึกเป็นชุมชนขนาดกลางถึงใหญ่ มีแหล่งค้าขายจึงทำให้เกิดการจ้างงานของคนในชุมชน

จากข้อมูลด้านประชากรที่สูงขึ้นและมีโอกาสขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากผลการสำรวจด้านการวางแผนครอบครัว (โดยการ ทำหมัน, ฉีดยาคุมกำเนิด, กินยาคุมกำเนิด, ใส่ถุงยางอนามัย) พบว่าประชาชนร้อยละ 85.89% ของประชากรทั้งหมดไม่มีการวางแผนครอบครัว ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายด้าน เมื่อชุมชนมีประชากรมากขึ้น ความต้องการใช้ทรัพยากรก็มากตามไปด้วย จากข้อมูลของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงดาว (2563) พบว่าชุมชนห้วยลึกมีปัญหาคือประเด็นสำคัญของชุมชนคือ 1) ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน เป็นผลมาจากการขยายตัวของจำนวนประชากร พบว่า ประชาชนชุมชนห้วยลึกมีบ้านเป็นของตนเอง 292 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 96.05% จากทั้งหมด 304 ครัวเรือน ในขณะเดียวกัน พบว่า จำนวนครัวเรือนดังกล่าวอยู่อาศัยโดยไม่มีโฉนดถึง 94.18% 2) ปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยาวนานเนื่องจากมีการใช้น้ำในภาคการเกษตรมาก ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรภายในชุมชน จึงส่งผลให้อัตราการใช้น้ำอุปโภคและบริโภคเพิ่มสูงตามไปด้วย แหล่งน้ำตามธรรมชาติและอ่างเก็บน้ำที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ประชาชนต้องทำการซื้อน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคมากถึง 60% อีกทั้งยังมีปัญหาด้านคุณภาพน้ำ และการจัดการน้ำเสีย

เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความต้องการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในชุมชนจึงไม่สอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชน ในอนาคตหากว่าชุมชนไม่สามารถจัดการ “ความไม่สอดคล้อง” ของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างส่งผลถึงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และนำไปสู่ความขัดแย้งจากการแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด (Interest Conflict) (มอริส แคทเธอริน, 2547) ในขณะที่ กอบกุล วิศิษฐ์สรรค์ดี (2560) กล่าวว่า ประเด็นทางความขัดแย้งมีทั้งคุณและโทษ ดังนั้นความขัดแย้งจึงต้องมีหลักการและกระบวนการของการจัดการความขัดแย้งให้ถูกต้องเหมาะสม

จึงจะเกิดประโยชน์ ดังนั้นแล้ว เพื่อให้การจัดสรรผลประโยชน์ของสมาชิกทุกคนภายในชุมชนเป็นธรรมสูงสุด ผู้นำชุมชนต้องมีการตัดสินใจในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนโดยอาศัยศาสตร์และศิลป์ทางการบริหารประกอบกับชุดองค์ความรู้ กระบวนการจัดการปัญหาและความขัดแย้งที่หลากหลาย ในการจัดการกับความขัดแย้งในชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตลอดจนสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาต่อไป

2.3 ปัจจัยที่ส่งผลให้การบริหารจัดการเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (Input)

จากบริบทของชุมชนห้วยลึก ที่มีการขยายตัวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีสาเหตุจากการเพิ่มขึ้นของประชากรในชุมชน จึงนำไปสู่ปัญหาต่างๆในชุมชน อาทิ ความไม่สอดคล้องของความต้องการใช้งานทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในชุมชน การแบ่งส่นปันส่วนน้ำอุปโภคและบริโภคที่ไม่มีประสิทธิภาพ และความแออัดของพื้นที่อยู่อาศัย ซึ่งผู้ศึกษาพบว่าปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดความล้มเหลวในการขยายตัวของชุมชน จึงได้เสนอปัจจัยที่ส่งผลให้การบริหารจัดการเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ใน 3 มิติ คือ 1) การจัดทำแผนเพื่อกำหนดทิศทางการเติบโตของชุมชน 2) การบริหารจัดการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน 3) การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วนิดา เสรีจิต (2563) กล่าวว่า ในการพัฒนาการจัดการชุมชนให้ยั่งยืนได้นั้นจะต้องเริ่มที่การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ และชุมชนจะต้องมีแผนการพัฒนาของชุมชน แผนในการบริหารจัดการของชุมชน ต้องริเริ่มโดยผู้นำชุมชน พร้อมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน และจากการวิจัยศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน กรณีศึกษาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคามของ สิทธิชัย ตันศรีสกุล (2553) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มี 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยการบริหารจัดการด้านธุรกิจชุมชน 2) ปัจจัยการบริหารจัดการด้านสังคม 3) ปัจจัยการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งหากชุมชนห้วยลึกฯ มีการจัดทำแผนของชุมชน การจัดการการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน และการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีจะสามารถรองรับการขยายตัวของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 กระบวนการบริหารจัดการเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนสำเร็จผล (Process)

2.4.1 กำหนดและจัดทำแผนชุมชนเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน

แผนชุมชนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเสมือนหัวใจของการพัฒนาชุมชน (เอกรินทร์ รักษามัน, 2563) การจัดทำแผนจะต้องดำเนินการบนพื้นฐานข้อมูลที่เป็นจริง ศึกษาปัญหาโดยการลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ สอบถาม พูดคุยด้วยความเป็นจริง ผู้นำหรือผู้รับผิดชอบไม่ควรจัดทำข้อมูลเอง เพราะจะทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ไม่เป็นจริง (ธาดา รัฐชกิต, 2562) ในการจัดทำแผนบริหารทรัพยากร อีสินอร์ โอสตროม อ่างใน (ธรรมนิทย์ สุ่มันตกุล, 2562) ได้นำเสนอแนวทาง “การจัดการทรัพยากรร่วม” (Common – Pool Resources : CPRs) จากปัญหาการใช้ทรัพยากรเกินขนาดผ่านการบริหารจัดการร่วมกันของคนในชุมชน ด้วยกฎกติกา ข้อบังคับเดียวกัน ปราศจากอำนาจภายนอก โดยมีแนวทางพิจารณา 8 ประการคือ 1) กำหนดขอบเขตการจัดการและกำหนดจำนวนสมาชิกที่จะได้รับประโยชน์ 2) กฎกติกาต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและมีรายละเอียดที่บ่งบอกชัดเจน 3) มีวิธีการตัดสินใจเลือกการจัดการร่วมกัน 4) มีกระบวนการติดตามและควบคุมดูแล 5) มีบทลงโทษที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการผิดกติกา 6) มีกลไกการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้น 7) สิทธิในการบริหารจัดการต้องเป็นของสมาชิกไม่ถูกแทรกแซงจากภายนอก 8) หากการจัดการร่วม มีขอบเขตที่ใหญ่ ต้องมีการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารทรัพยากร

ชุมชนต้องมีการพูดคุยกันถึงโครงสร้างประชากรในชุมชน เพื่อให้ทราบแนวโน้มของประชากร อนาคตจะมีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร วราภรณ์ พันธุ์พวก (2524) ได้นำเสนอกระบวนการและแนวทางการวางแผนประชากรในชุมชน โดยเสนอให้แต่ละชุมชนแต่งตั้งผู้ที่เหมาะสมภายในชุมชนให้เป็นอาสาสมัครวางแผนครอบครัวชุมชน ให้บริการและให้คำแนะนำในการวางแผนตลอดจนต้องมีการอบรมองค์ความรู้ด้านการควบคุมประชากร เพื่อเป็นผู้ถ่ายทอดแนะนำด้านการวางแผน ครอบครัว การวางแผนชุมชนในทั้งสองประเด็นนี้จะทำให้การขยายตัวของชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2.4.2 กระบวนการบริหารทรัพยากรคน

การเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของประชากรในชุมชนโดยปราศจากกำหนดและวางแผน เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาในหลากหลายมิติ ดังนั้นจึงต้องมีการคำนึงถึงกระบวนการบริหารจัดการประชากร โดยกระบวนการบริหารและจัดการประชากรอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ณรงค์วิทย์ แสนทอง (ม.ม.ป.) ได้อธิบายว่าเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้มีทักษะ (Skill) องค์ความรู้ (Knowledge) และพฤติกรรม (Behaviour) โดยการเริ่มจากการวิเคราะห์ตนเองเพื่อหาจุดเด่นและจุดด้อย กำหนดเป้าหมายและค้นหาวิธีที่จะไปสู่เป้าหมาย ฉะนั้นแล้วกระบวนการบริหารจัดการคนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น เปรียบเสมือนการเพิ่มคุณภาพแก่คนในชุมชน โดยในชุมชนห้วยเองอาจต้องมีการพัฒนาคนในชุมชนดังนี้ 1) พัฒนาคุณภาพคนในชุมชน ผ่านการเปิดใจเปิดรับโครงการพัฒนาทั้งโครงการพัฒนาอาชีพหรือการประชุมต่างๆ จากทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อให้คนในชุมชนมีทักษะความสามารถที่สูงขึ้น และ 2) กำหนดและวางแผนประชากร กำหนดอัตราการเกิดของทารกวัยเรียนเพื่อให้มั่นใจว่าแต่ละครอบครัวจะสามารถเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการวางแผนสร้างความสมดุลระหว่างอัตราเพิ่มขึ้น-ลดลงของประชากรกับความต้องการใช้ทรัพยากรในชุมชน

2.4.3 กระบวนการบริหารทรัพยากรในชุมชน

สถานการณ์น้ำทั้งอุปโภค-บริโภคและน้ำเพื่อการเกษตรในชุมชนบ้านห้วยลึกพบว่า น้ำที่ใช้สอยส่วนใหญ่มาจากอ่างกักเก็บน้ำของชุมชนร้อยละ 44.81 รองลงมาคือ การใช้น้ำฝนร้อยละ 32.41 (สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเชียงดาว, 2563) ปัญหาที่พบคือน้ำไม่เพียงพอต่อการใช้ช่วงหน้าแล้ง ไม่ได้เป็นปัญหาตลอดปี แต่ก็มีผลกระทบต่อการทำงานเกษตรอันเป็นรายได้หลักของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีการดำเนินการดังนี้ **ด้านน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค** 1) ดำเนินการศึกษาอัตราการใช้น้ำต่อพื้นที่อย่างชัดเจน 2) มีการกำหนดมาตรการควบคุมการใช้ทรัพยากร 3) กำหนดค่าธรรมเนียมการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด **ด้านที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย** ซึ่งปัญหาที่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของประชากรทำให้ต้องการใช้พื้นที่เพิ่มสูงตามไปด้วย 1) กำหนดพื้นที่ควบคุม และการใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกัน 2) ผู้นำชุมชนและสมาชิกภายในชุมชนทุกคนต้องมีการศึกษาตัวเลขและอัตราความต้องการขยายเพิ่มพื้นที่ภายในชุมชน“ให้มีตัวเลขที่ชัดเจน”เพื่อเป็นแนวทางการพิจารณาของภาครัฐในการอนุญาตขยายการใช้งานพื้นที่เพิ่ม 3) ให้ความสำคัญกับการปรับลักษณะการประกอบอาชีพการทำเกษตรของตนเอง และแสวงหาการทำเกษตรที่มี

คุณภาพตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ ปลูกพืชตามความเหมาะสมของพื้นที่เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีที่สุด

2.4.4 ผลลัพธ์จากการบริหารจัดการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ (Product)

จากปัจจัยที่นำเข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการเพื่อรองรับการบริหารจัดการชุมชนสำเร็จผลของชุมชนห้วยลึก ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีประเด็นการบริหารทรัพยากร การวางแผนทั้งประชากรและชุมชน หากว่ามีการดำเนินการตามกระบวนการตัวแบบซีป (CIPP Model) ทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (Product) จากกระบวนการดังกล่าวอันประกอบไปด้วย ผลผลิต(Output) ผลลัพธ์(Outcome) และผลกระทบ (Impact) ดังนี้

2.4.5 ผลผลิต (Output)

เมื่อดำเนินการจัดเก็บฐานข้อมูลด้านการใช้ที่ดินฯ และฐานข้อมูลตัวเลขการใช้น้ำ เพื่อนำไปสู่การออกแบบการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เกิดเป็นแผนการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน เพื่อให้เกิดการใช้งานทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดอีกประเด็นหนึ่งหากชุมชนมีการพูดคุยถึงทิศทางในบริบทต่างๆ อาทิ บริบทของประชากร จะนำไปสู่กระบวนการวางแผนและจัดระเบียบประชากรให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดแผนการพัฒนาของชุมชนในการใช้บริหารจัดการชุมชนตลอดจน สามารถเป็นเครื่องมือที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจร่วมกันว่าทิศทางอนาคตในชุมชนจะเป็นอย่างไร (เอกรินทร์ รักษามั่น, 2563)

2.4.6 ผลกระทบ (Impact)

เมื่อมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชนใหม่ย่อมนำมาซึ่งผลกระทบในชุมชน อาทิ การต่อต้านการปรับเปลี่ยน เนื่องจากแนวทางที่ได้นำเสนอไปนั้นจะนำมาซึ่ง กฎและข้อบังคับซึ่งเป็นการขัดต่อวัฒนธรรมการดำรงชีวิตดั้งเดิมที่ดำเนินมาด้วยความคุ้นชินอย่างยาวนาน ตลอดจนในแนวทางการจัดเก็บข้อมูลเป็นกระบวนการที่ต้องทำร่วมกันของประชาชนทุกส่วน อาจต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน ประเด็นตรงนี้ควรระวังไม่ให้เกิดการ “ขาดตอน” ของกระบวนการ เพราะจะนำมาซึ่งความล้มเหลวในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูล ทั้งนี้ผู้นำชุมชนหรือผู้รับผิดชอบในชุมชน ถือเป็นผู้นำการพัฒนาต้องทำความเข้าใจกับประชาชนในชุมชนให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างและเห็นผลทางบวกและทางลบอย่างชัดเจน เพื่อให้ประชาชนเกิดความร่วมมือและเห็นเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน (อรัญ จิตตะเสน,

สุภาคย์ อินทองคง, และ พงศ์เทพ สุธีรวิทย์, 2555) ทั้งประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนจะทำให้ประชาชนที่เกิดกระบวนการพัฒนาไม่ทัน อาทิ กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน มักไม่ถูกดึงเข้ามาร่วมกระบวนการพัฒนา ซึ่งหากจะให้เกิดองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อแผนการพัฒนาสูงสุดคนรุ่นหลังจะต้องทำการถอดบทเรียนจากคนรุ่นก่อน ควบคู่กับการพัฒนาเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขให้ชุมชนพัฒนาได้มากยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกันหากชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดทำแผน ก็แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความพร้อมในการรับการพัฒนาจากหน่วยงานองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพราะแผนเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์ที่แสดงถึงความต้องการของชุมชนโดยแท้จริง ซึ่งหน่วยงานภาครัฐในปัจจุบันเริ่มเข้ามาให้ความสนใจการพัฒนาแบบระดับล่างสู่ระดับบน (bottom-up) โดยผ่านนโยบาย One Plan อันเป็นการรวบรวมแผนระดับชุมชนเป็นแผนตำบล จากแผนตำบลสู่แผนอำเภอและแผนการพัฒนาจังหวัด (กรมการพัฒนาชุมชน, 2553) ซึ่งประเด็นตรงนี้อาจจะทำให้การสนับสนุนจากภาครัฐทำได้ง่ายขึ้นหากชุมชนมีแผนเป็นของตัวเอง

2.4.7 ผลลัพธ์ (Outcome)

สามารถทำให้ทุกคนในชุมชนเกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ หาแนวทางการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นมากกว่าการละเลยปัญหาแล้วก่อให้เกิดปัญหาที่ใหญ่กว่าได้ การบริหารจัดการทั้งด้านน้ำเพื่อการเกษตร ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยและที่ดินเพื่อการทำเกษตร หากชุมชนได้มีการร่วมกันพูดคุยวางแผนและลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังแล้วนั้นจะสามารถทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในชุมชนสามารถกระจายได้อย่างทั่วถึง เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันของคนในชุมชนและสามารถลดความขัดแย้งด้านการแข่งขันทรัพยากร (Resource competition) ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ อันเป็นผลมาจากการที่ชุมชนมีการวางแผนในการจัดสรรทรัพยากรมาแล้วเป็นอย่างดีตามกระบวนการที่ได้นำเสนอไปก่อนหน้านี้ ตลอดจนยังสามารถทำให้ทุกคนในชุมชนเกิดความเข้าใจในบริบทที่เปลี่ยนไป นำไปสู่กระบวนการคิดในมิติที่กว้างขึ้น มีการตระหนักถึงจำนวนทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อนาคตของชุมชนควรมีแผนในการควบคุมประชากรในการเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร นอกจากนั้นเอกรินทร์ รักษามัน (2563) ยังเสนอต่อว่าการที่ชุมชนได้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนที่ควรพัฒนาทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน การจัดทำแผนชุมชนให้มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในทุกกระบวนการที่ต้องมีความรอบคอบ การจัดทำแผนชุมชนได้มีการระดมความคิดจากประชาชนทำให้แผนชุมชนมีข้อมูลที่สำคัญของชุมชนนั้น ๆ ครบถ้วน เมื่อทรัพยากรเกิดความทั่วถึงทุกคนในชุมชนแล้วนั้นจะสามารถ

ทำให้เกิดความเท่าเทียมในการใช้ทรัพยากร สิ่งเหล่านี้จะทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทุกคนในชุมชนจะรู้ถึงการมีอยู่และหมดไปอันจะไปสู่การวางแผน และดูแลรักษาทรัพยากรให้คงอยู่กับชุมชนสืบไป (ดุลย์วิทย์ ดิกุล, 2543) ท้ายที่สุดนั้นแผนจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการรับมือกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นเครื่องมือที่เปรียบเสมือนเข็มทิศในการกำหนดทิศทางการเติบโตของชุมชน เมื่อชุมชนเกิดการขยายตัวทั้งมิติของพื้นที่หรือมิติของประชากรแผนจะช่วยรับมือในการประกันความเสี่ยงในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี เนื่องจากทำให้ผู้นำชุมชนมองเห็นถึงบริบทโดยรวมของชุมชนมองเห็นถึงข้อดีและข้อเสียอันนำไปสู่การปรับแผนให้เหมาะสมกับการเติบโตและการขยายตัวของชุมชนนอกจากนั้นแล้ว จารุงพงศ์ พลเดช (2550) ยังกล่าวว่า การที่ชุมชนมีแผนนั้นจะสามารถเห็นถึงข้อดี ข้อเสีย โอกาสและข้อจำกัดของชุมชน อันนำไปสู่การค้นพบช่องทางในการแก้ไขปัญหาทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนได้รับประโยชน์อย่างครอบคลุมและทั่วถึงรวมถึงการมีแผนที่มีประสิทธิภาพจะสามารถให้ทุกคนในชุมชนมองเห็นบริบทการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนและจะทำให้ทุกคนในชุมชนเกิดกระบวนการคิดเพื่อให้การจัดการปัญหาร่วมกันอันนำไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน ความสมัครสมานสามัคคีในการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพสืบไป (กรมการพัฒนาชุมชน, 2553)

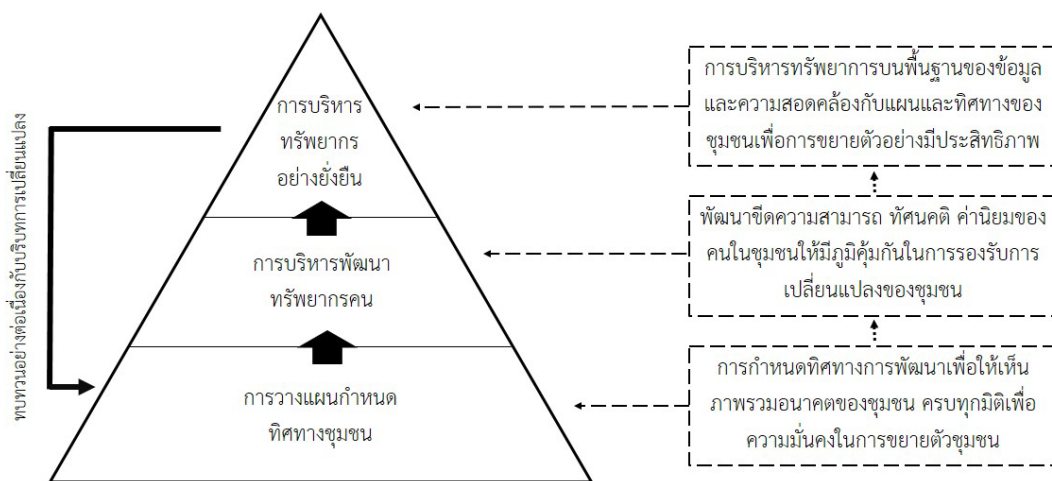
3. สรุป

การบริหารจัดการชุมชนเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา ณ บ้านห้วยลึก ตำบลปึงโค้ง อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่ โดยพบว่า การขยายตัวที่รวดเร็วของชุมชนจะนำมาซึ่งปัญหาต่างๆภายในชุมชน เช่น ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมีไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชนในชุมชน เกิดปัญหาความขาดแคลนในลำดับถัดมา ทั้งที่ดินในการอยู่อาศัย ที่ดินสำหรับทำการเกษตร และเรื่องน้ำในการอุปโภค-บริโภค ซึ่งเป็นปัญหาที่จะส่งผลถึงความขัดแย้งในภายในภาคหน้า ซึ่งทางผู้ศึกษาได้ทำการเสนอแนวทางเพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการชุมชนที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ผ่านโครงสร้างการอธิบายตามตัวแบบซีป (CIPP Model) สาระสำคัญของแนวทางที่ทำการนำเสนอคือ การนำปัญหาที่มีอยู่ในชุมชนมาทำการพูดคุยกันในทุกมิติ หาต้นตอของปัญหาและทำการหาทางช่วยเหลือร่วมกัน ในด้านทรัพยากรทั้งที่ดินและน้ำ โดยต้องมีการพูดคุยกันถึงการมีอยู่และหมดไปของทรัพยากรจากการอุปโภคบริโภคของคนในชุมชน อีกทั้งยังต้องหาแนวทาง กระบวนการจัดการ มาตรการ

กฎระเบียบ ร่วมกันโดยใช้แนวทางการจัดการทรัพยากรร่วม (Common – Pool Resources : CPRs) ของ อีลินอร์ โอสตรีม อันนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านประชากรต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถ ทักษะองค์ความรู้ในมิติที่หลากหลาย ทนต่อการเปลี่ยนแปลงบริบทภายนอกชุมชน รวมถึงต้องมีการพูดคุยถึงขนาดและจำนวนประชากรให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพราะประเด็นดังกล่าว มีความสอดคล้องกับปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรในชุมชน และประการสุดท้ายคือการที่ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนชุมชน เพราะเป็นเสมือนเครื่องมือในการบริหารจัดการชุมชน รองรับการเปลี่ยนแปลง และยังทำให้คนในชุมชนมองเห็นอนาคตของชุมชนร่วมกัน ความสำคัญของการนำไปสู่ความสำเร็จของแผนคือข้อมูลที่เป็นจริง เพราะหากได้มาซึ่งข้อมูลที่ไม่เป็นจริงจะทำให้การวางแผนของชุมชนผิดพลาด เกิดการแก้ปัญหาที่ผิดจุด ทั้งนี้กระบวนการที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงแก้ไขซึ่งขัดต่อขนบธรรมเนียม การดำเนินชีวิตดั้งเดิมของประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชนต้องทำการพูดคุยผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลง สร้างความเข้าใจ และตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน การดำเนินดังกล่าวมาจึงจะสำเร็จผล และเกิดความยั่งยืนในการบริหารจัดการชุมชนสืบไป

4. องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1. วงจรการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในการรับการขยายตัวของชุมชนที่ยั่งยืนในพื้นที่กรณีศึกษา

จากการนำเสนอประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่กรณีศึกษาที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ผู้ศึกษาได้ทำการประมวลข้อมูลบริบทชุมชนตามตัวแบบชิป (CIPP Model) ที่ได้เสนอมาข้างต้นนี้ พร้อมเสนอวงจรการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในการรับการขยายตัวของชุมชน เพื่อเป็นการสรุปองค์ความรู้จากบทความอันเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ในกรณีศึกษา ดังภาพที่ 1

การบริหารจัดการเพื่อรองรับการขยายตัวชุมชนห้วยลึกฯ สิ่งสำคัญคือการสร้างรากฐานของชุมชนให้มั่นคง เพื่อเป็นพื้นฐานในการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ผู้ศึกษาได้นำเสนอประเด็นการสร้างพื้นฐานชุมชนโดยใช้รูปสามเหลี่ยมเพื่อเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงรากฐานที่มั่นคงในการรองรับการขยายตัวของชุมชน และมีลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) ภายในชุมชนห้วยลึกฯ ต้องมีการกำหนดแผนชุมชนเพื่อให้ชุมชนมองเห็นทิศทางของชุมชนได้อย่างชัดเจนเพื่อเป็นรากฐานที่มั่นคงในการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในชุมชน 2) ชุมชนต้องมีการบริหารและส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้เป็นผู้ที่มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและปรับทัศนคติการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างต่อเนื่องในชุมชน และ 3) การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของข้อมูลจริงในชุมชนและมีความสอดคล้องกับการกำหนดแผนและทิศทางของชุมชน ที่ได้มีการกำหนดไว้เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรภายในชุมชนห้วยลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จะต้องมีการทบทวนทั้ง 3 กระบวนการข้างต้นนี้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงภายนอกชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2553). *คู่มือแนวทาง การขับเคลื่อนกระบวนการแผนชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- กอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์. (2560). การจัดการความขัดแย้งในงานพัฒนาชุมชน. *วารสารวิชาการ Veridian E –Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 10(3), 1687-1700.
- จารุพงศ์ พลเดช. (2550). แผนชุมชน. สืบค้นจาก http://km.moi.go.th/km/15_good/good13.PDF

ณรงค์วิทย์ แสันทอง. (ม.ป.ป.). การพัฒนาคนแนวใหม่ : Inside Out Development Approach. สืบค้นจาก

https://www.hrcenter.co.th/file/columns/hr_f_20170509_164620.pdf

ศุภชัย ติกุล. (2543). การจัดประโยชน์ที่ดินของวัดดอนเพื่อที่อยู่อาศัยของชุมชนแออัดวัดดอนพม่า (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ธรรมนิตย์ สมนันตกุล. (2562). การจัดการทรัพยากรร่วม (Common-Pool Resources - CPRs) กับข้อเสนอของ Elinor Ostrom: การใช้และการดูแลรักษาภายใต้กฎเกณฑ์ร่วมกัน. สืบค้นจาก <https://www.krisdika.go.th/data/activity/act356.pdf>

ธาดา รัฐชกิต. (2562, เมษายน 23). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development : HRD). สืบค้นจาก <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190423-human-resource-development/>

พระมงคล สุ่มคโล. (2560). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตชนเผ่าละว้าหมู่ที่ 11 ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 8(2), 57-68.

มอริส แคทเธอริน. (2547). การจัดการความขัดแย้งและการ "ขอโทษ". กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

รัตนา รองชูเพ็ง. (2555). ปัญหาความไม่เข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการพัฒนาชุมชน. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/479611>

วนิดา เสรีจกิจ. (2563). การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทของการพัฒนาประเทศ. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 8(1), 73-98.

วรารณ พันธ์พวก. (2524). การใช้ระบบอาสาสมัครในการให้บริการงานแผนครอบครัวชุมชนของสำนักงานบริการวางแผนครอบครัวชุมชน ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

วุฒิสาร ตันไชย. (ม.ป.ป.). การกระจายภารกิจหน้าที่ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคใหม่. สืบค้นจาก <http://www.local.moi.go.th/webst/botfam1.htm>

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงดาว. (2563). *แผนพัฒนาหมู่บ้าน ประจำปี พ.ศ.2564-2565*.

เชียงใหม่: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงดาว.

สิทธิชัย ตันศรีสกุล. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืน กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารช่อพะยอม*, 21(1), 51-68.

อรัญ จิตตะเสน. สุภาคย์ อินทองคง, และ พงศ์เทพ สุธีรุฒ. (2555). หลักการพัฒนา 5 ประการ. ใน สุภาคย์ อินทองคง (บก.). *หลักการและวิธีการบริหารจัดการชุมชน (Principle of Community Administrator and Management)* (น. 28). สงขลา: คณะทำงานจัดการองค์ความรู้ในโครงการวิจัยและพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สุขภาวะองค์กรวม.

อรัญ จิตตะเสน. (2555). หลักและวิธีการบริหารจัดการชุมชน. สืบค้นจาก https://songkhlahealth.org/upload/forum/principle_of_community_administrator_and_management.pdf

อรุณ รักธรรม. (2531). *การบริหารบุคคลในระบบราชการไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.

เอกรินทร์ รักษามั่น. (2563). กระบวนการในการจัดทำแผนชุมชนให้มีคุณภาพ กรณีศึกษา สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านนาเดิม สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเคียนซา สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 28(1), 235-250.